

Стоян Робовски - „Обичайте Отечеството си!”

/публикация VIII от цикъла „Строители и ревнители от класните школа през Възраждането във Враца”/

Малко селища в България през периода на Възраждането могат да се похвалят с училище като еленското. Еленската „Даскалоливница” възпитава възторжени възрожденци, просветители и революционери. Тя е закърмила с четмо и писмо цяла плеяда възрожденски просветители като Петко Р. Славейков, Никола Козлев, Драган Цанков, доктор Иван Касабов, Тодор Шишков, Иван Кършовски, Сава Катрафилов, Добри Войников, Добри Чинтулов и Стоян Робовски. Усилията на врачани да върнат отново в редовете на Вознесенското училище прокудения Петко Р. Славейков ударили на камък, но за сметка на това привлекли друг изтъкнат възпитаник на Еленската школа - Стоян Робовски. Отредили му и доста висока за времето заплата от 6000 гроша. Роден е през 1831 г. в многолюдното семейство на възрожденския просветител поп Андрей Робовски и внук на един от преписвачите на Паисиевата история – поп Дойно Граматик. Доскорошният възпитаник учи при Никола Михайловски и Иван Момчилов в местното класно школо. Съдейки по запазеното учебно свидетелство на Робовски от 1852 г., палитрата на изучаваните от него учебни предмети била доста пъстра - ”Свещеная история, свещений катехизис, догматическо богословие, църковно-славянски език, география, политическа, математическа и физическа аритметика, част от алгебра и геометрия, логика, психология, физика, всеобща история, руски език и начало на просто-гръцки език”. Мечтата му да продължи образованието си в Киевската духовна академия така и не се осъществила. Трайното му увлечение по езика намира израз в извършваните от него технически преводи, които с течение на месеците упорит труд прераснали в поетични опити по подражание на т.н. „даскалска поезия”. Закърмен с чиста обич към Отечеството от годините на своето детство, той е деен член на Славянобългарското дружество. Големият патриот намира преки пътища към сърцата на поверените му ученици, за да пробуди и възпламени у тях родолюбиви чувства. Девиз на училището по време на неговия престой във Враца става: „Обичайте Отечеството си!”

На практика колебанията на младия еленчанин между учителското и свещеническото поприще приключват с наемането му за учител във Враца, което се оказва и бойното му кръщение. В писмо до хаджи Христо от 1861 г, той споделя: "Вие бяхте ми говорили едно време да се упоая, но аз не ви послушах, простете ма!" През трите учебни години, които посветил на Враца, Робовски оставил много добри впечатления за себе си. Той възприема и преподава по новите и модерни за времето похвати на обучение - делението на учениците на класове, както и т.н. взаимоучителен метод. В писмо до баща си от 1854 г. Стоян Робовски въодушевено описва Врачанското девическо училище, построено от владиката Агапий през 1844 г. в двора на църквата „Св. 12 Апостоли“. Изградена от камък и бигор, с езлък по цялото протежение на горния етаж, сградата изглеждала удивително красива: "Училището е добро и къде вече не Габровското, не Тревненското, не Еленското, нето друго Врачанско може да се сравни с него, ама защо? Слушайте, стените са му изписани..." Подобна съизмеримост в картината говори ясно в полза на предното място, което имат врачани в школското преподаване. Ст. Робовски остава във Враца до 1856 г., след което е повикан в Елена, Лясковец и Разград. Учениците му били във възторг от него. В знак на благодарност, врачани изпращали сърдечни писма до баща му - "Да сме живи да се видиме - се казва в едно от тях, че ще хортуваме... но и още десет уста ни будет, пак не можем ви каза благодарението от нас що си го имаме. И ние се толкова премного възблагодарствуваме от господина, а най-вече от учителя ни Стояна". Изявен читалищен деец, а на по-късен етап е деен участник в национално-освободителните борби. Наред с учителската си дейност Ст. Робовски съставя книги и учебници, събира български народни песни и ги публикува във възрожденския печат. Има поетически опити в духа на т.н. „даскалска поезия“. Той сътрудничи на периодичния печат – „Български книжици“, Цариградски вестник, в. "Турция", сп. "Слава" и „Читалище“, превежда „Учебна книжка за образование на децата" /1858 г/ и пише първия химн в прослава на българското образование "Български звезди над Солун".

Посреща Освобождението с огромно задоволство в родния си край, за съжаление умира твърде млад на 44 г. на 17 май 1878 г. в разцвета на своите сили.

Красимир Григоров – Зав. отдел „Възраждане“, РИМ - Враца